

mellem Stat og Kirke, for dér er det, Knudsen ligger —, tror jeg ikke, man kan følge hverken det ærede Medlem Hr. J. Oskar Andersen eller det ærede Medlem Hr. Povlsen. De vil nemlig føre ud i til den ene Side en Forsnævring, til den anden Side et alt for vidt Begreb, der ikke kan oprettholdes indenfor en Folkekirke. Og da kommer det dybe Stridsforhold frem. Man vil melde sig fra, og da faar det Betydning med Hensyn til Kirkeskatten; hvis en stor Strøm melder sig fra, kan de, der bliver tilbage, ikke alene bære Skatten, idet Folkekirkens Udgifter ikke formindskes ved en stærk Udmeldelse. Man kunde saa spørge: Skal vi da blive ved det bestaaende? Jeg vil dertil sige, at jeg skal ikke spaa noget om, hvor længe man kan blive ved det bestaaende. Men jeg tror, man kan blive ved det bestaaende, saa længe man fra alle Sider indrømmer en stor Rummelighed i Begrebet „evangelisk-luthersk“, i hvert Fald ikke kræver en mere bogstavelig Tilslutning dertil, end som jeg en Gang har set en Mand udtrykke det — desværre har jeg ikke kunnet huske, hvor jeg har Udtrykket fra, og kan altsaa ikke sige, hvem der har optundet det, men det blev udtrykt saaledes: at man for at være Medlem af Folkekirken skulde kunne indtage en historisk Samtykke-Stilling til det evangelisk-lutherske. Og netop saaledes er sikkert i vore Dage overmaade mange Menneskers virkelige Forhold til det evangelisk-lutherske, det er et historisk Samtykke-Forhold, og saa længe man vil indrømme Plads herfor, saa længe kan Folkekirken fortsætte under de nuværende Forhold. Men jeg indrømmer, at det jo er muligt, at en Dag — den kan maaske komme, før vi aner det — kan de aandelige Modsætninger indenfor Folkekirken blive saa store, at man ikke kan nøjes med dette historiske Samtykke-Forhold til det evangelisk-lutherske, men vil kræve det ganske anderledes fast formuleret.

Men naar den Dag kommer, da tror jeg hellere, man maa lade være at gaa nogen af de to Veje, som de ærede Medlemmer Hr. Povlsen og Hr. J. Oskar Andersen har peget paa, og i Stedet for slaa Følge med det ærede Medlem Hr. Borgbjerg i Retning af at lade Stat og Kirke skilles. Det gælder om enhver Institution, at den kun kan bestaa, saa længe dens virkelige Forudsætninger er til Stede. Det er muligt, at Forudsætningerne for det bestaaende Forhold mellem Stat og Kirke ikke længere er til Stede, og hvis det er Tilfældet, bør det ændres og bringes i Overensstemmelse

med Nutidens Tankegang og aandelige Tilstande ude i Befolkningen. Og Tankegangen i Befolkningen gaar afgjort i Retning af at kræve en Ordning af Forholdet mellem Stat og Kirke, hvorunder det religiøse Liv faar Lov til at røre sig i størst mulig Frihed og Sandhed under lige Pligter og Rettigheder i sit Forhold til Staten. Det er Lægmands Opfattelse af dette Spørgsmaal. At dette saa maa føre til, at Kirke og Stat stilles i et friere Forhold til hinanden, er der for mig ingen Tvivl om, og jeg vil føje til: Hvorfor vige tilbage for det? Historien lærer os, at selv om Formerne forgaar, kan de Kræfter, der oprindeligt har frembragt dem, dog virke fremdeles i nye Former, og det er kun det, der vilde ske, den Dag da Stat og Kirke skilles.

Første Næstformand (K. M. Klausen): Det ærede Medlem Hr. J. Oskar Andersen har Ordet for en kort Bemærkning.

J. Oskar Andersen: Jeg kan med min bedste Villie ikke se, at der er nogen principiel Modsætning mellem det Standpunkt, som blev ført frem af det ærede Medlem Hr. J. Jacobsen, og mit. Den Slutning, han drog, var ganske den samme som det, jeg sagde; han hævdede, at saadan som Forholdene var i en Kirke, maatte der, for at der skulde være aandelig Sandhed, være Grænser. Jeg har aldeles ikke villet stille det lutherske op paa en saadan Maade, at man hængte sig i Bogstaverne, jeg har kun peget paa, at der indenfor en Kirke selvfølgelig maatte være en saadan Grundoverensstemmelse, at man virkelig kunde tale om Trosfællesskab, og jeg mener, at vi, som Forholdene er i vor Kirke i Øjeblikket, har en Mulighed for det, hvis man navnlig med Hensyn til Præsternes Lære fordrer, at de stiller sig paa dette Grundstandpunkt. Derimod ønsker jeg ikke i mindste Maade at begrænse den Lærefrihed, som vi lige siden det 19. Aarhundredes Begyndelse, kan jeg sige, har haft paa denne Grund. Jeg føler mig altsaa ikke i mindste Maade ramt af det, som det ærede Medlem har fremført. Jeg mener, at vi er overensstemmende med Hensyn til vort Grundsyn paa denne Sag. — Det ærede Medlem udtalte, at den Forudsætning, som Grundloven gav med Hensyn til Folkekirken, muligvis ikke var til Stede mere, og kom dér ind paa Spørgsmaalet om, hvad Folkekirken er. Derom har jeg ganske vist en noget divergerende Opfattelse. Jeg mener ikke, at Folkekirken er en Kirke, som skal omfatte alle eller blot største Delen af Folket, men det er en Kirke, som arbejder